

BOSHLANG'ICH TA'LIM SIFATINI TA'MINLASHDA PEDAGOG KADRLAR SALOHIYATI VA TA'LIM-TARBIYANING AMALIY YECHIMLARI

Nurmuhammedova Hilola Baxtiyor qizi

Namangan davlat pedagogika instituti 2-kurs talabasi

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.23337021>

Annotatsiya. Ushbu keng qamrovli ilmiy maqolada zamonaviy boshlang'ich ta'lim sifatini oshirishning konseptual va amaliy masalalari, bo'lajak hamda faoliyat yuritayotgan pedagog kadrlar professional salohiyatini rivojlantirish omillari va ta'lim-tarbiya jarayonida qo'llaniladigan samarali amaliy yechimlar tahlil qilinadi. Boshlang'ich ta'lim sifatining ustuvor mezonlari, pedagogik kompetensiyalarning tarkibiy qismlari, o'qituvchilarning kasbiy maxorati hamda ta'lim samaradorligiga ta'sir etuvchi asosiy omillar ilmiy-metodik va amaliy jihatdan chuqur yoritib berilgan. Shuningdek, dars jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalar va interaktiv metodlarni qo'llashning nazariy-amaliy asoslari ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, ta'lim sifati, pedagogik salohiyat, Namangan davlat pedagogika instituti, kasbiy kompetensiya, amaliy yechimlar, interaktiv metodlar, ta'lim-tarbiya, STEAM texnologiyalari.

Bugungi jadal rivojlanayotgan va raqamlashib borayotgan jamiyatda ta'lim tizimini tubdan isloh qilish, xususan, boshlang'ich ta'lim sifatini yangi sifat bosqichiga olib chiqish davlat siyosatining eng ustuvor va strategik yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Boshlang'ich ta'lim — bu uzluksiz ta'lim tizimining poydevori va ajralmas qismi bo'lib, aynan shu bosqichda shaxsning ma'naviy, intellektual, ruhiy va ruhiy-emotsional asoslari shakllanadi. Boshlang'ich sinf yoshidagi o'quvchilarda mantiqiy, tanqidiy hamda ijodiy fikrlash ko'nikmalarini, o'rganishga bo mehr va ijtimoiy moslashuvchanlikni shakllantirish bevosita mazkur davrga to'g'ri keladi.

Ta'lim sifatini ta'minlash murakkab va ko'p komponentli jarayon bo'lib, uning markazida bevosita pedagog kadr turadi. Zamonaviy sharoitda o'qituvchi faqatgina tayyor bilimlarni uzatuvchi subyekt emas, balki ta'lim jarayonini loyihalashtiruvchi, o'quvchilarning individual imkoniyatlarini yuzaga chiqaruvchi va ularni mustaqil bilim olishga yo'naltiruvchi fasilitator hamda moderator sifatida namoyon bo'ladi. Shu sababli, bo'lajak pedagog kadrlar salohiyatini oshirish, xususan, Namangan davlat pedagogika instituti kabi oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan yosh mutaxassislarning kasbiy-metodik tayyorgarligini kuchaytirish dolzarb ilmiy-amaliy masala sanaladi.

Boshlang'ich ta'lim sifatini oshirish va uni xalqaro standartlar darajasiga olib chiqish bir qator nazariy hamda amaliy mezonlarni tizimli ravishda amaliyotga tatbiq etishni talab qiladi. Sifatli ta'lim deyilganda, nafaqat o'quvchilar tomonidan bilimlarning o'zlashtirilishi, balki ularning hayotiy ko'nikmalarga ega bo'lishi va amaliyotda qo'llay olish darajasi tushuniladi.

Boshlang'ich ta'lim sifatini ta'minlashning asosiy mezonlari va yo'nalishlariga quyidagilar kiradi:

- Kompetensiyaga yo'naltirilgan o'quv dasturlari va darsliklar: O'quvchilarning yosh, fiziologik va psixologik xususiyatlariga to'liq mos keladigan, ularning mantiqiy, tanqidiy va

tahliliy fikrlashini o‘stirishga xizmat qiladigan zamonaviy darsliklar hamda metodik majmualarni yaratish va amaliyotga joriy etish;

- Raqamli va moddiy-texnik infratuzilma: Sinf xonalarini zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, interaktiv doskalar, ko‘rgazmali va multimedia vositalari bilan boyitish. Bu o‘z navbatida dars samaradorligini va o‘quvchilarning fanga bo‘lgan qiziqishini bir necha barobar oshiradi;

- Shaxsga yo‘naltirilgan va differensial yondashuv: Har bir o‘quvchining o‘ziga xos idrok etish qobiliyati, tempi va qiziqishlarini inobatga olgan holda ta‘lim-tarbiya jarayonini moslashtirish va individual rivojlanish traektoriyasini belgilash;

- Formativ va xolis baholash tizimi: O‘quvchilarda bilimlarni egallashga nisbatan qo‘rquvni yoqotadigan, aksincha ularning o‘shish dinamikasini baholovchi va doimiy rag‘batlantiruvchi zamonaviy baholash mexanizmlarini qo‘llash.

Boshlang‘ich ta‘lim sifatini ta‘minlashda eng asosiy omil bu — yuqori pedagogik, metodik va shaxsiy salohiyatga ega bo‘lgan pedagog kadrlardir. O‘qituvchining kasbiy kompetensiyasi uning bilimi, ko‘mehnati, tajribasi hamda qadriyatlarining umumiy majmuasini ifodalaydi.

Zamonaviy boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi quyidagi ustuvor kompetensiyalarga ega bo‘lishi shart:

- Metodik va ped-texnologik kompetensiya: Dars jarayonini to‘g‘ri rejalashtirish, ilg‘or va noaniq pedagogik usullarni tanlash hamda ularni muvaffaqiyatli qo‘llay olish ko‘nikmasi;

- Raqamli (psixologik va IT) kompetensiya: Axborot texnologiyalari, ta‘limiy ilovalar va elektron resurslardan foydalana olish, shuningdek boshlang‘ich sinf yoshidagi bolalarning psixologik xususiyatlarini chuqur anglash;

- Kommunikativ kompetensiya: O‘quvchilar, ota-onalar va pedagogik jamoa bilan samarali hamda konstruktiv muloqot o‘rnata olish mahorati;

- Refleksiv va innovatsion kompetensiya: O‘z faoliyatini tahlil qilish, kamchiliklarni aniqlash va uzluksiz ravishda o‘z kasbiy mahoratini oshirib borishga bo‘lgan intilish.

Namangan davlat pedagogika instituti kabi oliy o‘quv yurtlarida ta‘lim olayotgan bo‘lajak o‘qituvchilarni tayyorlashda nazariya va amaliyotning uzviyligini ta‘minlash alohida o‘rin tutadi. Talabalarni talabalik davridanoq zamonaviy metodikalar, psixologik usullar va innovatsion texnologiyalar bilan qurollantirish ularning kelajakdagi samarali faoliyati uchun mustahkam zamin yaratadi.

Boshlang‘ich ta‘limda ta‘lim va tarbiya jarayonini bir-biridan ayro holda tasavvur etib bo‘lmaydi. Bolalarga nafaqat nazariy bilimlarni berish, balki ularda yuksak ma‘naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirish ham amaliy metodlarning to‘g‘ri tanlanishiga bog‘liq.

Amaliyotda yuqori natija berayotgan va ta‘mehtimol samaradorligini oshirayotgan asosiy amaliy yechimlar hamda metodlar quyidagilardan iborat:

Ushbu usullarning dars jarayoniga unumli tatbiq etilishi o‘quvchilarning passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylanishiga, ularning darsga bo‘lgan qiziqishi va mas‘uliyati ortishiga olib keladi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang‘ich ta‘lim sifatini ta‘minlash va pedagog kadrlar salohiyatini oshirish bir-biri bilan uzviy bog‘liq bo‘lgan tizimli jarayondir. Zamonaviy talablarga javob beradigan va har tomonlama rivojlangan shaxsni tarbiyalash uchun eng avvalo pedagogik ta‘lim sifatini oshirish hamda amaliy yechimlarni keng tatbiq etish lozim.

Ushbu yo'nalishda ta'lim va tarbiya jarayonini yanada takomillashtirish uchun quyidagi amaliy takliflar ilgari suriladi:

1. Oliy pedagogik ta'lim muassasalarida, jumladan Namangan davlat pedagogika institutida bo'lajak o'qituvchilarning amaliy-metodik tayyorgarlik ulushini oshirish va amaliyot darslarini maktablar bilan uzviy bog'lash;
2. Boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun raqamli pedagogika, STEAM ta'limi va interaktiv metodikalar bo'yicha uzluksiz qisqa muddatli trening hamda mahorat darslarini tashkil etish;
3. Boshlang'ich sinf darsliklari va o'quv materiallarini amaliy topshiriqlar, mantiqiy mashqlar hamda hayotiy ko'nikmalarga yo'naltirilgan holda yanada boyitish;
4. Ta'lim-tarbiya jarayonida o'quvchilarning ijtimoiy-emotsional rivojlanishini baholash va rag'batlantirishning zamonaviy metodikalarini keng joriy etish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. — Toshkent, 2020.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birgalikda quramiz. — Toshkent: "O'zbekiston", 2017.
3. Azizxodjayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. — Toshkent: TDPU, 2006.
4. Mavlonova R.A., Tureva O.V. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi, innovatsiya va integratsiyasi. — Toshkent: "Faylasuflar jamiyati", 2013.
5. Ibragimov X.I., Abdullayeva Sh.A. Pedagogika nazariyasi. — Toshkent: "Fan va texnologiya", 2008.
6. Ishmuhammedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. — Toshkent: "Iste'dod", 2008.